

Recenze

Jiří Hanuš: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století (s antologií textů)

Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2005

Historik Jiří Hanuš, dnes již také renomovaný vydavatel a protagonista brněnského Centra pro studium demokracie a kultury, předložil před nedávnem kulturní veřejnosti další svazek edice Dějiny a kultura, jehož titul vypovídá o obsahu ve zkratce téměř vše podstatné: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století (s antologií textů)*. Kniha rozšiřuje a zároveň zaostruje dosud stále poměrně úzký obzor obecného střípkovitého povědomí o významu „katolického živlu“ v českém prostředí toho století, které bylo teprve nedávno číselně ukončeno. Stalo se v něm tolik revolučních událostí a rozvinulo se tolik trendů ve společnosti, vědách i spiritualitě, že chápat je jako uzavřenou minulost by bylo přinejmenším neprozíravé. Přes zjevnou kontinuitu většiny z toho, co se dělo po desetiletí nazpátek, je však dobře pochopitelné, že autor přijal jako pomyslný zpřehledňující mezník symbolický rok 2000. Publikace je rozdělena do dvou částí, *slovníku osobností* (s. 7–178) a *antologie textů* (s. 179–304).

Slovník osobností obsahuje přes pět set samostatných hesel. Jde o poměrně stručné, ale hutné medailonky (průměrně 10–20 řádek), informačně poměrně vyvážené, obsahující data ohraničující život dané osobnosti, informace o vzdělání, profesním působení, o případné kariéře v duchovenské činnosti nebo o spirituálním zaměření. Často se aspoň v přehledu jmenují nejdůležitější plody činnosti na poli odborném, organizačním či uměleckém, případně plody duchovního života. Vhodně se uvádějí také významné rámcové okolnosti historické, politické a kulturní (perzekuce za okupace, za komunistické totality, působení v literárních skupinách, zařazení do teologických proudů atd.). Pozoruhodná je šíře záběru slovníku: najdeme zde teology, hierarchy, významné spirituální osobnosti, filozofy, historiky, novináře, esejisty, slovesné umělce, ale i filology, přírodovědce, hudební skladatele a interprety, výtvarníky, politiky...

Medailonky přece jen místy vykazují určité stopy autorova spěchu při redakci. Většina hesel například obsahuje informaci o místě narození, některá však nikoli (např. L. Hruška, O. Petruš, A. Plichta, K. Schwarzenberg, P. Švanda, J. Škarvada, A. Špaldák), a není přitom jasné, jestli v tomto ohledu byl zvolen nějaký klíč (kritériem patrně nebude ani doba působení, ani rozsah hesla, ani „význam“ osobnosti). Snad by bývalo dobré, kdyby se autor zmínil alespoň v úvodu, že v některých případech se mu nepodařilo tuto informaci dohledat.

Pokud jde o heslář, je v podobných případech vždy do jisté míry na svobodném uvážení autora, koho do svého výběru zahrne či nezařadí. Nicméně některá hesla bych zde viděl rád, a nalezám. Je to například několik neprávem opomíjených překladatelů *Nového zákona*: Rudolf Col, Pavel Škrabal, a především Jan Ladislav Sýkora (1852–1928), který mj. zastával úřad rektora české

univerzity v Praze (1901–1902). Patrně nedopatřením vypadl Václav Bogner (1911–1988), protagonista římskokatolického liturgického překladu *Bible: text Zj 19,1–21* právě v jeho „liturgickém“ znění uzavírá druhou část (antologii textů) i celou Hanušovu knihu (s. 302–304), přičemž v *Úvodu* (s. 6) se praví, že ve druhé části knihy se autor pokusil „představit některé významné práce vybraných osobností, zmíněných ve slovníku“. Patrně závažnější je skutečnost, že autorově zájmu unikla také zajímavá, kontroverzní a v českém katolickém dění první poloviny století jistě nepřehlédnutelná postava teologa a orientalisty, profesora pražské univerzity a několikanásobného děkana její teologické fakulty Vojtěcha Šandy (1873–1953), známého mj. ze svých sporů s pražským nunciem, svými útoky na Hejčlův překlad *Starého zákona* a nakonec také tím, že se v období komunistických čistek stal ještě ve svém stáří děkanem pražské teologické fakulty (1950–1952). Jako zástupce skupiny lidí, „kteří se sice ke katolické církvi hlásili, ale pouze v určitém časovém úseku“ (srov. *Úvod*, s. 5), jistě neměl být opomenut Matěj Gorazd Pavlík (1879–1942), katolický kněz, posléze první muž české pravoslavné církve a známá oběť nacistického teroru po atentátu na Heydricha (jiní kněží, kteří po odchodu z katolické církve zakotvili v nově založené církvi československé, svá hesla ve slovníku mají, např. K. Farský, J. Spisar či F. Kovář).

Zbývá zmínit se ještě o několika drobnostech redakčního charakteru: např. zkromolení jména Josefa Marcola Svobody přímo v záhlaví hesla (uveden jako Josef *Marcel* Svoboda, s. 147); některé pravopisné lapsy, jako je chybná velkopísmennost u druhového označení „na *Teologické* fakultě pražské univerzity“ nebo „studoval v Olomouci nejprve gymnázium, poté *Bohosloveckou* fakultu“ (s. 147).

Dá se mišlím nicméně předpokládat, že vzhledem k dlouholetému hladovění českého intelektuálního prostředí po příručce tohoto typu na sebe další vydání publikace nedá dlouho čekat a že většina načrtnutých problematických momentů v něm již bude vyřešena.

Antologie textů je rozsahem nevelká čítanka krátkých ukávek z díla některých autorů, většinou zpracovaných ve slovníkové části (K. Dostál-Lutinov, J. Florian, J. Durych, M. Hruban, J. Šrámek, R. Holinka, K. Schwarzenberg alias J. Středa, M. Štechová, J. Palivec, J. Kouřil, J. Zahradníček, D. Pecka, M. Skácel, B. Chudoba, O. Mádr, R. Peterová, R. Vacková, J. Beran, J. Čep, F. M. Davídek, J. Zvěřina, Z. Kalista, I. Slavík, K. Vrána, Z. B. Bouše, T. Halík). Jsou zde představeny také biblické překlady J. Hegera a V. Bognera a nechybějí ani některá kolektivní prohlášení, jako je list katolických biskupů a ordinářů z roku 1949 nebo program Desetiletí duchovní obnovy z roku 1987. Je samozřejmé, že při tak malém rozsahu (asi 120 stran) nebylo myslitelné čtenáři předložit nějaký opravdu reprezentativní průřez všemi klíčovými „katolickými“ texty XX. století, a autor se o to jistě ani nepokoušel (sám v *Úvodu* na s. 6 skromně hovoří o „subjektivním výběru“). Zdá se, že se prostě rozhodl dát k dispozici alespoň vzorek zajímavých textů, které by uživatele slovníku jaksi nalákaly, které by mu ukázaly, že katoličtí autoři vytvořili leccos, co stojí za přečtení, a motivovaly ho k dalšímu samostatnému hledání. Hanuš měl patrně na zřeteli především právě tento cíl, a myslím, že se svého úkolu zhostil úspěšně.

Navzdory dílčím nedostatkům, z nichž jsem několik příkladmo uvedl a které jdou, jak už jsem se zmínil, patrně na vrub určité autorově úspěchanosti, mám za to, že je třeba Hanušovu práci pochválit jako velmi užitečnou příručku, která v našem prostředí chyběla a kterou stojí za to si opatřit. Grafická úprava (včetně obálky, na níž je použita reprodukce obrazu Otto Striczka *Bolest* z roku 1928) i typografie je příjemná, redakční práce (přes zmíněná drobná pochybení) pečlivá, cena přijatelná.

Josef Bartoň

Jacques Maritain: *Láska a přátelství*

Překlad Karel Šprunk

Praha, Krystal OP 2005

Jacques Maritain (1882–1973) je jistě jedním z nejvýznamnějších a neznámějších tomistů a vůbec filozofů XX. století. Byl podle výroku ruského myslitele Berďajeva, citovaného příhodně v překladatelově poznámce na konci naší knížky, „prvním, kdo uvedl tomismus do kultury“. Vedle odborných filozofických spisů především z oblasti epistemologie, politické filozofie a filozofie umění je spolu se svou ženou Raisou také autorem drobných, ale hlubokých duchovních dílek. K nim se řadí i recenzovaná knížka *Láska a přátelství*. Je to Maritainovo pozdní *opusculum* (sám v úvodu říká, že zde hovoří jako stařec), které má počátek v poznámce pod čarou, jíž komentoval jedno místo v deníku své ženy, když byl tento deník v roce 1962 poprvé neveřejně vydán. Po otištění v časopise *Nova et Vetera* bylo pak dílko publikováno jako samostatná kapitola Maritainova *Zápisníku* (*Carnet de Notes*, 1965) a jeho knihy *Výzkumy bez zábran* (*Approches sans Entraves*, 1973). V češtině nyní vychází samostatně: není to však poprvé, neboť už dříve se dočkalo několikerého samostatného vydání v italštině (srov. *Amore e amicizia*. Brescia, Morcelliana 1978).

Hned na počátku je třeba ocenit samotný fakt publikování knížky. Česká kultura jím alespoň zčásti splácí dluh vůči tomuto významnému filozofovi. Máme sice několik českých překladů Maritainových spisů z období meziválečného a poválečného i z doby po roce 1989, ale vzhledem k jeho velikosti je to nedostatečné. Maritain v naší zemi sdílel osud nemarxistických filozofů, jejichž díla byla během čtyřiceti let komunistické totality opomněna nebo jen velmi skromně publikována. Zatímco v případě mnoha jiných myslitelů došlo již v této oblasti po roce 1989 k nápravě, u Maritaina je to úkol, který nás do značné míry ještě čeká.

Překladu naší knížky se ujala osoba nad jiné povoláná. Dr. Karel Šprunk, president České společnosti Jacquesa Maritaina, vynikající překladatel filozofických děl a sám filozof, už dříve přeložil Maritainův *Úvod do filozofie* (Praha 1994). Ani v tomto případě nás jeho překladatelské umění nezklamalo. Můžeme se tak těšit na to, že brzy bude následovat publikování jeho dalších maritainovských překladů, které už připravil nebo v současnosti připravuje.